

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ สถานะองค์ความรู้ การวิจัยโดยประชาชน ในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนคือ

1. การกำหนดแนวคิดในการสังเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยโดยประชาชน ในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจชุมชน
2. การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์
3. การสังเคราะห์งานวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาอภิมาน (metastudy)
4. การสรุปข้อค้นพบ องค์ความรู้ วิธีวิทยาและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย เสนอประเด็น ที่งานวิจัยส่วนใหญ่เห็นร่วมกัน เสนอประเด็นโต้แย้ง ให้ข้อเสนอต่อแนวทางการวิจัยโดยประชาชน โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การกำหนดแนวคิดในการสังเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยโดยประชาชน ในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำรา งานวิจัย บทความ วิทยานิพนธ์ทั้งในระดับ ดุษฎีบัณฑิต และมหาบัณฑิต ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยประชาชนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ในชุมชน จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า การกำหนดกรอบแนวคิด การวิจัยโดยประชาชน อาจ พิจารณาโดยจำแนกตามประเด็นหลักๆ ที่สำคัญ 2 ประเด็นคือ

1.1 พิจารณาตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย การวิจัยโดยประชาชน ในการ แก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน โดยทั่วไปเป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่ประชาชนเผชิญ ไม่ใช่การวิจัยเพื่อรู้เหมือนการวิจัยทางวิชาการทั่วไป แม้ว่าการ วิจัยอาจก่อให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้และการพัฒนาของกระบวนการทางปัญญาด้วย แต่ก็ยังเป็นเป้าหมายรองลงไปกว่า การ วิจัยเพื่อแก้ปัญหา หรืออีกนัยหนึ่ง อาจเป็นการอาศัยกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทาง ปัญญาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญ

1.2 บทบาทในการวิจัย งานวิจัยโดยประชาชน มีประชาชนเป็นผู้วิจัยหลักหรือมีบทบาทในการวิจัยมากกว่าคนภายนอก แม้จะเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่อาจทำร่วมกับบุคคลภายนอก เช่นนักพัฒนา นักวิชาการ หน่วยงานราชการ หรือภาคีต่างๆ แต่ในกา รวิจัยนั้น ประชาชนต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการดำเนินการวิจัยตลอดทั้งกระบวนการ อันได้แก่ การตั้งโจทย์ประเด็นในการวิจัย การดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการวิจัยและการนำประโยชน์ของการวิจัยไปใช้ ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยสามารถตอบสนองต่อความต้องการ การแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยบุคคลภายนอกอาจมีบทบาทได้ตั้งแต่ การเป็นผู้ช่วยวิจัย พี่เลี้ยง ที่ปรึกษา ผู้อำนวยการความสะดวกและอื่นๆ

2. จากการศึกษานวนคิด การวิจัยโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนนั้นพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างกา รวิจัยโดยประชาชนกับการสร้างการเรียนรู้และการจัดการความรู้ เนื่องจากการวิจัยได้สร้างกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน อันนำไปสู่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจความยากจนในระดับชุมชน หรือพบว่า การจัดการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในระดับชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนในการแก้ปัญหาอยู่มาก

3. การจำแนกกลุ่มแนวคิดการวิจัยโดยประชาชน เพื่อนำไปสู่การค้นหากลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า งานวิจัยโดยประชาชนในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน เมื่อจำแนกประเภทตามลักษณะผู้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย จำแนกได้เป็น 5 กลุ่มคือ

3.1 การวิจัยของคณะวิจัยไต้หวัน

3.2 งานวิจัยของเกษตรกรในมูลนิธิเกษตรกรมัยยืน(ประเทศไทย) และเครือข่ายเกษตรกรทางเลือก

3.3 การทำประชาพิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างการเรียนรู้ในการจัดทำแผนชีวิต ตของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิหมู่บ้าน

3.4 งานทำแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ร่วมกับวิทยาลัยการจัดการสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

3.5 การวิจัยท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจหรือความยากจนในชุมชน ที่สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

อนึ่ง งานวิจัยในข้อ 3.4 และ 3.5 เป็นงานวิจัยการทำแผนชุมชนเช่นเดียวกัน ในภายหลังเพื่อง่ายต่อการรวบรวมข้อมูลและการจัดกลุ่มตามลักษณะการวิจัยจึงได้รวมเป็นกลุ่มเดียวกัน

นอกจากนี้ มีชุมชนต้นแบบที่สามารถ ถ “วิจัย” มาก่อนหน้านี้จนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้และมีองค์ความรู้ชุดหนึ่ง ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนที่ครอบคลุมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ไปจนถึงสวัสดิการชุมชน อาทิ ชุมชนศิระชะอโคก และชุมชนอินแปลง จังหวัดสกลนคร กลุ่มออมทรัพย์บ้านน้ำขาว บ้านคลองเปี้ยะ อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา กลุ่มสังฆะสมทรัพย์วัดไผ่ล้อม อำเภอมะนังจังหวัดตรัง ชุมชนศิระวัง จ. นครศรีธรรมราช ฯลฯ เป็นต้น แต่จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าชุมชนต้นแบบเหล่านี้ไม่มีเอกสารการวิจัยอย่างเต็มรูปแบบ ที่เขียนอธิบายถึงกระบวนการวิจัยโดยประชาชนเช่นงานวิจัย 4 กลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น ที่จะทำให้สามารถศึกษาสังเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการวิจัยโดยประชาชนได้ เนื่องจากชุมชนต้นแบบดังกล่าวมีการสะสมประสบการณ์ในการแก้ปัญหาที่ใช้เวลายาวนาน โดยในระยะแรกอาจเป็นการลองผิดลองถูกก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนต้นแบบดังกล่าวเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของประชาชนด้วย แต่ไม่ได้นำมาสังเคราะห์เช่นงานวิจัยโดยประชาชนจาก 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น

4. จากการศึกษาดังกล่าว พบว่า มีคำสำคัญ ที่จะนำไปสู่การสืบค้นวิทยานิพนธ์งานวิจัย ที่จะนำมาสังเคราะห์ ดังนี้ การวิจัยของประชาชน การวิจัยโดยประชาชน ชุมชน การวิจัยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เศรษฐกิจชุมชน ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน องค์การชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การวิจัยไทบ้าน ปากมูน ราชสีไศล ประชาพิสัยและพัฒนา แผนชีวิตของชุมชน แผนชุมชน วิสาหกิจชุมชน องค์การชุมชน แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง แผนตำบล รายชื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยประชาชน อาทิ มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม วิทยาลัยการจัดการสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และรายชื่อของชุมชนที่ผ่านการวิจัย คัดค้น ทดลองปฏิบัติจนมีองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจระดับชุมชนแล้ว อาทิ ไม่เรียง อินแปลง จะนะ น้ำขาว ศิระวัง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2. การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. สรุปรายชื่องานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยสรุปรายงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการในประเทศไทย ดังนี้

1.1 การสรุปรายชื่องานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ จะดำเนินการโดย การสืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของประเทศไทย โดยใช้คำสำคัญที่ใช้สำหรับการสืบค้นที่กล่าวแล้วในขั้นตอนที่ 1 ข้อ 4 เมื่อข้อมูลวิทยานิพนธ์ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยจะตรวจสอบชื่อและบทคัดย่อของงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์แต่ละเรื่อง ว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังจะศึกษาหรือไม่ ถ้าเกี่ยวข้องก็รวบรวมรายชื่องานวิจัยนั้นไว้ ส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องก็คัดออกไป

1.2 การสรุปรายชื่องานวิจัยทั่วไป ดำเนินการค้นจากฐานข้อมูลเอกสารของหอสมุด กลาง หอสมุดคณะของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆ ด้วยวิธีการเช่นเดียวกับข้อ 1.1

1.3 งานวิจัยท้องถิ่นของสกว. สรุปรวจากฐานข้อมูลงานวิจัยของสกว. www.vijai.or.th หอสมุดสกว. หอสมุดสกว.ภาคและหอสมุดทั่วไป

1.4 งานที่อยู่ในรูปของแผนแม่บทชุมชน แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง จากคณะทำงานชุมชนแต่ละตำบล สืบค้นจากศูนย์ประสานงาน คณะทำงาน แผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง 4 ภาค สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และหอสมุด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ๓ เพชรบุรีวัดใหม่ กรุงเทพมหานคร

2. รวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ดำเนินการหางานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ตามรายชื่อที่ได้จากการสำรวจให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการถ่ายเอกสารและdownload จากเครื่องคอมพิวเตอร์ในกรณีที่ทำได้

3. การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัยที่ทำโดยประชาชนที่รวบรวมได้ จำแนกตามลักษณะกระบวนการวิจัยได้ 3 กลุ่ม คือ

3.1. งานวิจัยในรูปของแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเอง และการถอดประสบการณ์การทำแผนแม่บทชุมชน

เนื่องจากการทำแผนแม่บทชุมชน มีที่มาจากสองกลุ่มองค์กรผู้สนับสนุนการวิจัย คือการทำประชาพิจัยและพัฒนาภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิหมู่บ้านและแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองภายใต้การสนับสนุนของกองทุนเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ร่วมกับ

วิทยาลัยการจัดการสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เมื่อพิจารณาตามลักษณะกระบวนการวิจัยแล้วพบว่า เป็นงานวิจัยเพื่อทำแผนแม่บทชุมชนเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงจัดกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกัน ภายใต้ “งานวิจัยเพื่อทำแผนแม่บทชุมชน”

ส่วนการถอดประสบการณ์การทำแผนชุมชนนั้น เกิดขึ้นหลังจากมีการดำเนินงานตามแผนชุมชนไปได้ระยะหนึ่ง โดยคณะทำงานถอดบทเรียนการทำแผนแม่บทชุมชน ทำให้เห็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการทำแผนชุมชน อย่างไรก็ดี แม้ว่าปัจจุบันจะมีการทำแผนแม่บทชุมชนกันมากขึ้น แต่งานเหล่านี้ส่วนหนึ่ง มีความไม่สมบูรณ์ เนื่องจากชาวบ้านหรือชุมชนที่จัดทำไม่ได้มีความสามารถหรือความถนัดในงานเขียน ดังนั้น งานต้นฉบับที่เป็นแผนแม่บทบางฉบับจึงไม่ได้เขียนให้เห็นถึงกระบวนการวิจัย หรือการดำเนินการตามขั้นตอนของการทำแผนหรือมีการบันทึกที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้นจึงต้องทำการ คัดเลือกเฉพาะแผนชุมชนที่มีความสมบูรณ์ พอที่จะนำมาศึกษาให้เห็นถึงการเรียนรู้จากกระบวนการทำแผนชุมชนได้ โดยมีหลักเกณฑ์คือ มีการให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไปของชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การบันทึกขั้นตอนของการทำแผนชุมชน ที่ประกอบไปด้วยเวทีการเรียนรู้ขั้นตอนต่างๆ มีข้อมูลรายรับรายจ่ายหนี้สิน การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางในการแก้ปัญหา และแผนทั้งหมดที่มีรายละเอียดของกิจกรรมในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน เป็นต้น

จากเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนิน การคัดเลือกแผนแม่บทชุมชน และการถอดบทเรียนการทำแผนแม่บทชุมชน (ที่มีการถอดบทเรียนในบางชุมชน) ได้จำนวน 32 เล่ม โดยขอความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลจาก คณะทำงานเครือข่ายแผนแม่บทพึ่งตนเอง 4 ภาค สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) ซึ่งได้รวบรวมแผนแม่บทชุมชน ที่มีการทำตั้งแต่ปี 2545 ทั่วประเทศ และผู้วิจัยได้ถ่ายเอกสารต้นฉบับแผนชุมชนจำนวน 32 เล่มไว้ศึกษา

3.2 งานวิจัย เมื่อจำแนกตามกลุ่มทุนที่สนับสนุนงานวิจัยและลักษณะการวิจัย จำแนกได้เป็น การวิจัยท้องถิ่นของสกว. การวิจัยไต้หวัน การวิจัยของเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน งานวิจัยดังกล่าวมีคนนอกที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัย หรือพี่เลี้ยง ที่ให้คำแนะนำด้านกระบวนการทำวิจัยหรือการเขียนรายงานการวิจัย ทำให้งานเขียนครอบคลุมเนื้อหาและกระบวนการในการวิจัย สามารถศึกษาทำความเข้าใจ และมีหลักเกณฑ์ทาง วิชาการพอเพียงที่จะนำมาใช้ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ได้ โดยงานวิจัยท้องถิ่นของสกว. และงานวิจัยไต้หวัน ได้ถ่ายเอกสารจากห้องสมุดสกว. สำนักงานภาคที่ตั้งอยู่ ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และห้องสมุดสกว. สำนักงานใหญ่ อาคารเอส เอ็ม เทาเวอร์ ถนนพหลโยธิน ส่วนงาน วิจัยของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ผู้วิจัยได้

ไปค้นคว้าที่ห้องสมุด มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน ถ .ติวานนท์ จ .นนทบุรี งานดังกล่าวที่นำมา
สังเคราะห์จำนวน 97 เล่มจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

(1) งานวิจัยไต้หวัน¹ มีจำนวน 7 เล่ม ได้แก่ พุฒ บุญเต็ม และคณะ 2549;
สุวรรณ บงศ์บุตร และคณะ 2549; ผา กองธรรม และคณะ 2549; สมัย หงส์คำ และคณะ 2549,
บุญมี โสภักดิ์ และคณะ 2548; รุ่งวิจิต คำงาม และคณะ 2548; ไพจิต ศิลารักษ์ และคณะ, 2547.

(2) งานวิจัยของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน มีจำนวน 39 เล่ม

ปี 2547 ได้แก่ จงรักษ์ แปงเครื่อง , 2547; ธีรศักดิ์ ศรีเพชร และคณะ,
2547; คมเดช ศรีประสม และ ณรงค์ สุวรรณชาติ , 2547; นิคม อินทองแก้ว และคณะ, 2547;
บรรจง เย็นทั่ว และคณะ, 2547; ราตรี สีหมอก และคณะ, 2547; รอหมาน แซะอามา และคณะ,
2547; สมปอง คุ่มกัน และคณะ, 2547; สนั่น เตชะแก้ว และคณะ, 2547 ; อดุลย์ บิลลาเต๊ะ, 2547;
อัมพร สุวรรณชาติ และคณะ, 2547

ปี 2546 ได้แก่ กอแข็ง อาบูนี และคณะ, 2546; คำนวน ลาอินทร์ และคณะ,
2546; เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์หลังสวน, 2546; พูลสมบัติ นามหล้า และคณะ, 2546; ลือเม้ง
อีเต และคณะ, 2546; ทองม้วน โลกาวิ และคณะ, 2546; ฉวย อินทร์แป้น และคณะ, 2546;
ประสงค์ สีสะอาด และคณะ, 2546; นอง อุ่มมี และมนต์นภัส มโนการณ, 2546; ฉลามศักดิ์
อินตะโคตร และคณะ, 2546; สวาท จรัสแสง และคณะ, 2546; สุขดี มอเนอู และคณะ, 2546;
หนูเกณ จันทาสี และคณะ, 2546

ปี 2545 ได้แก่ ณรงค์ชัย ปาระโกน , 2545; ธรรมา สังข์สาลี และคณะ,
2545; แสง ทองขันเงิน และคณะ, 2545; ลำแพน จอมเมือง และคณะ, 2545; สมอง คำจันตา และ
คณะ, 2545; วัลลภ จงพงษา และคณะ, 2545; กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการจัดการทรัพยากรหมู่ที่ 5
เครือข่ายออมทรัพย์ลุ่มน้ำหลังสวน, 2545; เครือข่ายออมทรัพย์หลังสวน, 2545

งานวิจัยที่ไม่มีปีที่พิมพ์ (ม.ป.ป.) ได้แก่ สมหมาย แป้น จ้าง, ม.ป.ป. ;
สมนึก อิมศิริ และคณะ, ม.ป.ป. ; กลุ่มป้าชุมชน ต.ทุ่งนุ้ย อ.ควนกาหลง จ.สตูล, ม.ป.ป. ; สหกรณ์
การเกษตรยั่งยืนแม่ทาจำกัด, ม.ป.ป. ; เดชา ราบุรี และคณะ, ม.ป.ป. ; ฮวง คำมี และคณะ,
ม.ป.ป. ; ทีมวิจัยชาวบ้าน บ้านใหม่แม่ลานคำและบ้านห้วยหญ้าไทร, ม.ป.ป.

(3) งานวิจัยท้องถิ่น ของสกว. มีจำนวน 51 เล่ม

¹งานวิจัยไต้หวัน เป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนแหล่งทุนการวิจัยจากสกว.เช่นกัน

ปี 2549 ได้แก่ ชาตรี ชูจิตร และคณะ, 2549; ธนาธร พานทอง และคณะ, 2549; วีรยุทธ สุวัฒน์ และคณะ, 2549; บังอร ชนะพจน์ และคณะ, 2549; บุญเรือง จริยา และคณะ, 2549; ประสิทธิ์ เชื้อเอี่ยม และคณะ, 2549; เปี้ยก แก้วคำแดง และคณะ, 2549; สมศรี ทองหล่อ และคณะ, 2549; ศรีวรรณ สอนดี และคณะ, 2549; ออระพิน เกาะกั้ง และคณะ, 2549; อนันต์ ทอนสามแก้ว และคณะ, 2549; อินทูล เป็งโต และคณะ, 2549; อินแก้ว เรือนปานันท์ และคณะ, 2549; หนูพิษ ฤกษ์เกษแก้ว และคณะ, 2549;

ปี 2548 ได้แก่ คมกริช รุจิณาด และคณะ, 2548; เจริญ ยืนยง และคณะ, 2548; ชมเชย สุทธิพิทย์ และคณะ, 2548; ชีพ แก้วบุญส่ง และคณะ, 2548; บุญเรือง ยางเครือ และคณะ, 2548; บุญเลี้ยง บัวทอง และคณะ, 2548; บำรุง วงศ์วาร และคณะ, 2548; ไพวัลย์ สีอิน และคณะ, 2548; หนูเกณ จันทาสี และคณะ, 2548; แสงทอง มะลิวงษ์ และคณะ, 2548; ดাঁด ชาลุดิน และคณะ, 2548; อยุธ ไชยยง และคณะ, 2548;

ปี 2547 ได้แก่ จำนง จันทรจอม และคณะ, 2547; บุญแต่ง พิมพงาน และคณะ, 2547; ปราโมทย์ รุ่งเรือง และคณะ, 2547; ทองคำ โพแก้ว และคณะ, 2547; ทิมวิชัย ชาวบ้านป่าเหมี้ยง, 2547; บัดสวระ อองคารา, 2547; ประจักษ์ แต่งทำว และคณะ, 2547; สามารถ สมจิตต์ และคณะ, 2547; สมทรง ฤทธิศร และคณะ, 2547; สง่า ซาเลียง และคณะ, 2547

ปี 2546 ได้แก่ เทียน คงยุทธ์ และคณะ, 2546; พรหมินทร์ พวงมาลา และคณะ, 2546; วัลลภ สุวรรณอาภา และคณะ, 2546; วาสนา กันทะวงศ์ และคณะ, 2546; ประชา คาวจิตร และคณะ, 2546; อินทร์ใจคำแปง และคณะ, 2546; อุดม มณีจันทร์สุข, 2547; อุดม สันติศาสนวรกุล และคณะ, 2547

ปี 2545 ได้แก่ ฉัตรชัย มังกร และคณะ, 2545

งานวิจัยที่ไม่มีปีที่พิมพ์ (ม.ป.ป.) ได้แก่ จอมจัน คำนาศักดิ์ และคณะ, ม.ป.ป. ; จาริ โสภา, ม.ป.ป. ; ชา ศิริเกิดเกียรติ และคณะ, ม.ป.ป. ; บุญเต็ม ชัยลา และคณะ, ม.ป.ป. ; สวาท อุปฮาด และคณะ, ม.ป.ป.

รวมงานวิจัยโดยประชาชนที่นำมาสังเคราะห์ในชั้นตอนนี้ จำนวน 129 เล่ม

3.3 อนึ่ง ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาถึงการวิจัยตนเองของประชาชน โดยผู้รู้

นักวิชาการ นักพัฒนา ที่ไม่ใช่ชุมชนเป็นผู้เขียนเอง แต่เป็นการวิจัยหรือการอธิบายงานวิจัยของประชาชน ผ่านบุคคลเหล่านี้ในรูปของงานวิชาการเช่น วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เป็นงานศึกษาเพื่ออธิบายกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน จากการที่ประชาชน วิจัยตัวเอง จากมุมมองของนักวิชาการ นักวิจัย ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในสองลักษณะคือ การสังเกตการณ์

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน หรืออยู่ในฐานะของผู้เอื้อกระบวนการ วิทยาการกระบวนการ ผู้ประสานงานวิจัย เป็นต้นงานดังกล่าวได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในขั้นตอนของการเรียนรู้ การอธิบายกระบวนการ วิจัยตนเองของประชาชน งานวิจัยดังกล่าวถือว่าเป็นงานวิชาการ งานวิจัยที่จะได้รับการคัดเลือกเพื่อนำมาสังเคราะห์ จึงจะต้องผ่านเกณฑ์ต่อไปนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ของ Sherwood (1999) ที่ชี้ไว้ในงานที่จะนำมาสังเคราะห์ควรเป็นงานที่มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ชัดเจน มีคำถามการวิจัยที่ชัดเจน มีเกณฑ์ที่ครอบคลุมประชากรที่ศึกษา รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง กระบวนการในการจัดการและรวบรวมข้อมูล กฎเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและตีความ และข้อมูลได้มาอย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม งานดังกล่าวมีจำนวน 6 เล่ม ทั้ง 6 เล่มเป็นงานศึกษาการวิจัยตนเองของประชาชนเพื่อทำแผนชุมชนทั้งสิ้น ได้แก่ กมลทิพย์ คงประเสริฐอมร, 2548; กุลสตรี มอญโธสง, 2547; สุพัตรา สดใส, 2547; วิเชียร พลสยาม, 2547; ศิริขวัญ อุทา, 2546; สายฝน ตรีณาวงษ์, 2548.

รวมงานวิจัยประชาชนที่นำมาศึกษาครั้งนี้ จำนวน 135 เล่ม ที่ศึกษาในงานวิจัย 133 เรื่อง (มีเอกสารการทำแผนแม่บทชุมชนและการถอดบทเรียนการทำแผน 6 เล่มที่ศึกษาในพื้นที่เดียวกัน 3 พื้นที่)

4. การจำแนกงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ จากงานวิจัยที่นำมาศึกษาทั้งสิ้นจำนวน 133 เรื่อง จำแนกได้เป็น 4 กลุ่มตามลักษณะการวิจัยและแหล่งทุนที่สนับสนุน ดังนี้

- 4.1 งานวิจัยไต่บ้าน มีจำนวน 7 เรื่อง
- 4.2 งานวิจัยของมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 39 เรื่อง
- 4.3 งานวิจัยท้องถิ่นของสกว. จำนวน 51 เรื่อง
- 4.4 งานวิจัยเพื่อทำแผนชุมชน จำนวน 36 เรื่อง

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาอภิมาน (metastudy)

ผู้วิจัยเลือกดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของชุมชน ในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจชุมชนอย่างบูรณาการ จากการวิจัยของชุมชน โดยใช้แนวทางการสังเคราะห์ของ Finfgeld (2003) โดยการศึกษาอภิมาน (metastudy) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสังเคราะห์ในการสร้างทฤษฎี ในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งวิธีนี้มีขั้นตอนในการทำงานสามขั้นตอนคือ การสังเคราะห์ข้อมูล (meta-data analysis) การสังเคราะห์วิธีวิทยา (metamethod) และการสังเคราะห์ทฤษฎี (metatheory)

จากนั้นจึงนำผลการศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันอีกครั้ง เพื่อให้เห็นภาพรวมจากการสังเคราะห์ อนึ่ง เหตุผลในการที่ผู้วิจัยเลือกสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากงานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพว่า การวิจัยโดยประชาชน นำไปสู่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างไร งานวิจัยเชิงคุณภาพ จะทำให้สามารถศึกษาเพื่อให้เห็นกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปสู่การจัดการปัญหาเศรษฐกิจ จากข้อมูลเชิงคุณภาพของชุมชนได้ชัดเจนและเป็นองค์รวมมากกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ

การจำแนกประเด็นในการสังเคราะห์งานวิจัย

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยที่ทำโดยประชาชนที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยพบว่า สามารถจำแนกประเด็นหลักๆของการวิจัยที่ทำโดยประชาชนได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ โดยพบประเด็นสำคัญดังนี้ 1. ประเด็นด้านการแก้ปัญหานี้สิน พบงานวิจัยจำนวน 50 เรื่อง 2. ประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีงานวิจัยจำนวน 42 เรื่อง และ 3. ประเด็นด้านการพัฒนาอาชีพของประชาชน พบงานวิจัยจำนวน 41 เรื่อง ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการสังเคราะห์งานวิจัย และการนำเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยจึงจะได้จำแนกประเด็น ในการศึกษาและการนำเสนอานวิจัยของประชาชนตามประเด็นหลัก 3 ประเด็นนี้ต่อไป

นอกจากนี้ ในการสังเคราะห์ทฤษฎี เนื่องจากในการสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้ เน้นที่การทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของประชาชนที่ได้จากการทำวิจัย เพื่อนำไปแก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจะสังเคราะห์แนวคิดของการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่ได้จากงานวิจัยประชาชน ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1997) และการจัดการความรู้ของชุมชน (Nonaka & Takeuchi, 1995 ; Takeuchi & Nonaka, 2004) เป็นประเด็นหลัก เพื่อตอบคำถามในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปข้อค้นพบด้านข้อมูล วิธีวิทยาและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การเสนอประเด็นที่งานวิจัยส่วนใหญ่เห็นร่วมกัน เสนอประเด็นได้แก่ ให้ข้อเสนอต่อแนวทางการวิจัยโดยประชาชนนั้นจะได้นำเสนอในบทต่อไป